

אשם תלוי בנדבה; לדברי ר' אליעזר, מותר לו לאדם להביא בנדבה אשם תלוי מתי שירצה, וכן היה נוהג בבה בן בוטא, להקריבו בכל יום, אלא שלא הניחוהו להביאו אחר יום הכיפורים עד שייכנס לבית הספק. מבואר בגמרא שלשיטה זו, כשהיו לפניו שתי חתיכות אחת חלב ואחת שומן ואכלו שנים בשגגה – שניהם מביאים אשם, הראשון מן הדין, והשני שלא מן הדין, שאם אתה אומר פטור, קבעת את הראשונה בחטאת. ומביא אשם ומתנה שאם אינו חייב – יהא לנדבה.

ויביא נסכים עמו כמו על קרבן נדבה, ויתנה גם עליהם (עפ"י הגהות בן אריה). ויש אומרים שלדעת הסובר אשם תלוי בא בנדבה, לעולם יש עמו נסכים (ע' שעה"מ פסוה"מ ו ועוד).

א. להלכה פסק הרמב"ם (שגגות ה, ב) שאין מביא אשם תלוי אלא בשהוקבע האיסור, הלכך בחתיכה אחת מסופקת או בכוי ובמציאת דם לאחר זמן ובספק בן ט' לראשון בן ז' לאחרון פטור.

וגם פסק כרבי שאפילו חתיכה ראשונה נאכלה ע"י אחר, חייב אשם תלוי על החתיכה הנותרת.
 ב. מי שנסתפק לו אם מחויב באשם תלוי, כגון שהוא ספק אם עבר עליו יוהכ"פ אם לאו – כתב במנחת חינוך (קכה, ח) שהי"ב באשם תלוי, היות וחייבה תורה על הספק, כך לי ספק אחד כך לי כמה ספקות. וכתב שהוא הדין אין מועיל 'רוב' לפטרו מאשם תלוי.
 ושם ספק חייב באשם-תלוי, תלוי בדעות השונות לענין חיוב אשם תלוי על ספק-ספקא של איסור. ע' לעיל. ויש לצדד בסברא שכאן פטור לכו"ע [וכבר נחלקו דעות האחרונים בספק אם נתכפר בחטאת, אם מביא אשם תלוי – ע' קרן אורה הוריות ד; חו"א שם יד, יב; או"ש שגגות יא, ב]. והראיה שהביא המנ"ח מספק טומאה – יש מקום לדחותה ששם התורה עשתה ספק כודאי. ואכ"מ.
 ומש"כ לענין רוב, כבר העירו (אמרי דב) שאפילו בספק-טומאה ברשות היחיד הולכים אחר הרוב לטהר.

דף יח

כח. א. השוחט אשם תלוי בחוץ – מה דינו?

- ב. האם ידיעת ספק מחלקת לענין חטאת? האם יום הכיפורים מחלק לחטאות?
- ג. האם כללי חילוק אשמות-תלויים על כמה חטאים, זהים לכללי חילוק חטאות?
- ד. האם מצרפים שני חטאי-שיעור לענין חיוב מעילה בזמן מרובה?

א. השוחט אשם תלוי בחוץ, ולא נודע חטאו – ר' מאיר מחייב אשם תלוי (ר"ג ועוד) משום 'שחוט' חוץ', שאינו מצריך קביעת איסור. והכמים פוטרים.

ישנה דעה שחייבים על כך חטאת, כי האשם הוא הקדש גמור. (ע' להלן כג ובתוס' כאן. ועע"ש הדין בשנודע לו חטאו קודם ששחטו).

הרמב"ם (מע"ה ק יח, י) פסק לפטור. ודעת הראב"ד לחייב חטאת. ויש מחלקים בין שחיתת חוץ שפטור ל[זריקה] והעלאה (ע' חכם צבי קסג; שפ"א וש"מ כאן; הדושי הגר"ח הלוי שם).

ב. אכל חלב בשוגג, ונודע לו שהוא ספק-חלב, וחזר ואכל חלב בשוגג; ריש לקיש ור' זירא סוברים בדעת רבי שמביא שתי חטאות, שדיעת ספק מחלקת לחטאות כשם שהיא מחלקת לאשם-תלוי (לרבי). וכן סבר אב"י. ואילו ר' יוחנן ורבי סוברים ידיעת ספק אינה מחלקת לחטאות.

וכן פסק הרמב"ם. והוא הדין לאידך גיסא, ידיעת-ספק אינה מחלקת שני חצאי כזית, הלכך מצטרפות לחייבו חטאת (מנחת חינוך קכא, יב).

לדעה ראשונה – אמרו בגמרא – צריך להיות שיום הכיפורים מחלק גם הוא לחטאות, שהרי יוהכ"פ במקום אשם תלוי הוא עומד. ואפילו מקצת מן היום, כגון שאכל כזית בשוגג ביוהכ"פ וחזר ואכל כזית אחר בהעלם אחד – יצטרך להביא שתי חטאות. ודוקא בדבר שיום הכיפורים מכפר עליו, לאפוקי מעילה או חצי שיעור, וכדלהלן.

[מבואר בגמרא (ט). שמחלוקת זו בענין ידיעת ספק, נוגעת גם לעצם חיוב חטאת, לטומאת מקדש וקדשיו שצריך בה ידיעה בתחילה, ולא רק לענין חילוק חטאות. אלא שלענין טומאת מקדש וקדשיו אף ר' יוחנן מודה שמספקת ידיעת ספק שנטמא, שנאמר ונעלם ממנו והוא טמא – משמע אעפ"י שיש קצת העלמה בטומאה – חייב (וכ"פ הרמב"ם)].

אפשר ש'ידיעה במקצת' מחלקת לחטאות, שהיא נחשבת 'ידיעה' יותר מידיעת ספק. וצ"ע לדינא (עפ"י שפת אמת. וע"ע חו"ב).

ע"ע בענין 'ידיעה במקצת' ושאר דיני ידיעה בטומאת מקדש וקדשיו – בשבועות יח-יט).

ג. כל שחלוקין בחטאות חלוקין באשמות. וכגון חלב ודם שהם שמות שונים – מחלקים את חיובי אשם-תלוי כשם שמחלקים לחטאות.

א. כן הדין בחתיכה אחת שיש עליה כמה איטורים, בכל מקום שחייבים עליה כמה חטאות, חייבים בה כמה אשמות (עפ"י רמב"ם שגגות ה, ט).

ב. הרש"ש כתב להסתפק בכגון שאכל ספק חלב וספק דם לפי שהיה סבור שהספק מותר – שמא יש כאן שגגה אחת לשניהם ואינו חייב אלא אחת.

אכל ונודע לו שהוא ספק, וחזר ושכח ואכל; לרבי, ידיעות ספק מחלקות לאשם תלוי, והרי כאן שני העלמות. וכן סתמה משנתנו. ואילו ר' יוסי בר"ר ור' אלעזר בר"ש (כ"ג השיטמ"ק. ולפנינו: ור"ש) אמרו שאינן מחלקות הלכך אינו חייב אלא אשם אחד (על שגגתו אשר שגג).

א. הרמב"ם (שגגות ה, ז) פסק כסתם משנתנו, שידיעות ספק מחלקות לאשם תלוי. ואפילו אכל כמה כזיתי חלב ונודעה לו ידיעת ספק על כזית אחד מהם וחזר ונודע לו על השני וכו' – חייב אשם תלוי על כל אחד ואחד (שם ח).

ונראה שכמו כן ידיעת ספק לחצי שיעור מחלקת ופוטרת מאשם תלוי (עפ"י מנחת חינוך קכח).

ב. נראה שגופין מחלקים לאשם תלוי, ואפילו לריבר"י וראבר"ש. (חדושים ובאורים ה, ו).

לפי דעה אחת (כנ"ל בסעיף ב) ידיעת ספק מחלקת לאשם תלוי ואינה מחלקת לענין חטאת.

ד. אכל / נהנה היום בפחות מכשיעור מעילה, ואכל / נהנה למחר, בהעלם אחד – מצטרפים, ואפילו מכאן ועד שלש שנים (נפש כי תמעל מעל – ריבה). [ואפילו לפי הדעה שידיעת ספק מחלקת לחטאות, והלא יוהכ"פ כמוהו כידיעת ספק לחלק – אין יוהכ"פ שבינתים מחלק למעילה, אם משום שאינו מכפר על מוון, אם משום שאינו מכפר על פחות מכשיעור].